

DOI: <https://doi.org/10.15407/socium2019.01.062>
 УДК 316.473:[316.663:061.2:355](477.83-25)

Калиняк О.Т., канд. соціол. наук, доцент, доцент кафедри соціології Львівського національного університету імені Івана Франка, вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна, email: orysia.ben@gmail.com

ВІЙСЬКОВИЙ ДИСКУРС В УЯВЛЕННЯХ ЖИТЕЛІВ ЛЬВОВА ПРО СУЧАСНІ ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Стаття присвячена пошуку військового дискурсу в уявленнях людей про сучасні громадські організації (далі – ГО), який актуалізується в умовах формування громадянського суспільства на тлі визначального для нинішнього українського суспільства збройного конфлікту. На основі опитування громадської думки жителів Львова 2017 р. (місто Львів, насамперед, дає можливість побачити регіональну специфіку порушеної проблеми) не тільки продемонстровано наявність військового дискурсу в уявленнях жителів міста, але й виокремлено його особливості. З'ясовано, що найбільш яскраво військовий контекст у сфері осмислення сучасних ГО проявляється у теоретичному вимірі – львів'яни вважають такий напрям функціонування організацій, як допомога армії, одним з найважливіших (він поступається лише соціальній допомозі; інші сфери діяльності, пов'язані з вихованням молоді, культурницькими ініціативами, політикою тощо залишилися позаду). Якщо теоретично жителі Львова декларують необхідність військово-вспрямованої активності ГО, то у практичному чи особистісному вимірі бачення є не такими однозначними. Виявлено, що для респондентів, які взяли участь у дослідженні, ГО насамперед є клубом за інтересами, можливістю для самореалізації чи вирішення проблем, місцем духовного розвитку чи зібрання однодумців тощо, лише потім – структурою, що допомагає армії. Якщо йдеться про бажання особистого залучення до діяльності в громадському секторі, то ГО військового спрямування займають середню позицію, пропускаючи вперед клуби за інтересами, спортивні, професійні, культурницькі та освітні організації. Таким чином, військовий дискурс в уявленнях жителів Львова про сучасні ГО визначено, як такий, що яскраво проявляється у теоретичному форматі, проте значно слабше помітний на рівні практичних чи особистісних зацікавлень. Пояснення виявленої суперечності теоретико-практичного дисонансу уявлень жителів Львова про військовий контекст функціонування сучасних ГО запропоновано шукати у психологічній, організаційній та інформаційній площинах. Висловлено припущення, що подолання такого дисонансу у перспективі можливе завдяки глибинним психологічним змінам, формуванню дієвої громадської організаційної інфраструктури та вдосконаленню взаємного інформаційного простору.

Ключові слова: громадські організації, військовий дискурс, допомога армії.

Калыняк О.Т., PhD. (Sociology), Associate Professor, associate professor of Sociology Chair, Lviv Ivan Franko National University, 1, Universytetska Str., Lviv, 79000, Ukraine, email: orysia.ben@gmail.com

MILITARY DISCOURSE ABOUT THE CONTEMPORARY NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN REPRESENTATIONS OF LVIV PEOPLE

The article dwells upon the search of military discourse in the representations of people about the contemporary non-governmental organizations (NGOs), which became more relevant in terms of civic society formation on the background of the determinative for the contemporary Ukrainian society military conflict. The public opinion research of 2017, conducted in Lviv (the city poll gave the

© Калиняк О.Т., 2019

possibility to see the regional character of aforementioned problem), demonstrated the presence of military discourse in representations of Lviv people about NGOs. According to study results this discourse has some specifics, which are described in the article. It is found that most vividly the importance of military context of contemporary NGOs' interpretation reveals theoretically – such direction of NGOs functioning as the army help is considered by Lviv people as one of the most important ones (social help is the only one direction, which got higher score; all other areas, such as youth education, culture initiatives, politics etc. stayed behind). Theoretically Lviv people declare the necessity of military-oriented activity of NGOs, but the public opinion is not so unambiguous if it goes to more practical or personal meanings. First of all NGO is interpreted by the research respondents as club by interests, opportunity for self-realization or problem solving, place for ecclesiastical development or gathering of like-minded people. Only after those statements Lviv people mentioned that NGO could be the structure, which helps the army. If one speaks about his/her personal involvement to the NGOs activity, the military-oriented NGOs got the second-rate position (clubs by interests, sport, professional, cultural and educational organizations look more attractive for the respondents). Accordingly, the military discourse in the representations of Lviv people about the contemporary NGOs is defined as being manifested rather theoretically, so its manifestation at the level of practical or personal involvements is rather middling. The explanation of revealed contradiction of theoretical and practical dissonance of Lviv people representations about the military context of contemporary NGOs functioning goes to psychological, organizational and informational areas. It was assumed that overcoming such dissonance, could be possible thereafter due to deeper psychological changes, formation of effective social organizational structure and improvement of mutual informational space.

Keywords: non-governmental organizations, military discourse, army help.

Сучасне українське суспільство, зважаючи на зміни, що в певний спосіб запроваджуються у межах різних сфер соціального буття, продовжує зберігати статус суспільства, що трансформується. Одним з ключових трансформаційних процесів, які сьогодні є особливо актуальними саме на українському ґрунті, можна вважати формування та розвиток громадянського суспільства. Завдяки активізації громадських ініціатив на тлі проведення АТО (ООС) у цьому напрямі відбуваються чималі зрушення. Проте процес розбудови громадянського суспільства в Україні, з одного боку, залишається незавершеним, з іншого – перспективним. Підставою для такого твердження є дані досліджень громадської думки всеукраїнського рівня, які стосуються одного з ключових компонентів громадянського суспільства – громадських організацій. Ці дані, з одного боку, показують громадські організації (разом із церквою, волонтерами та Збройними Силами України) як четвірку лідерів балансів довіри та недовіри серед сучасного українського населення [1], а з іншого – демонструють низький рівень (2,9%) належності людей до цих організацій [2]. Згадані та інші суперечності, які характеризують процес розвитку громадянського суспільства в Україні, становлять інтерес для досліджень, зокрема, в соціологічній площині.

Значний дослідницький інтерес викликає як процес формування громадянського суспільства в цілому, так і специфіка його окремих сторін чи елементів. Особливо актуальним, із соціологічної точки зору, вважається соціальний контекст, у рамках якого відбуваються певні події чи процеси, адже саме контекст допомагає зрозуміти сутність того чи іншого феномену, побачити його характерні риси, виокремити найважливіші ознаки тощо. Одним з таких контекстів, який має значення для формування

громадянського суспільства в українських умовах, імовірно, буде політика. Проникнення політичних настроїв у чимало не властивих для них сфер, зокрема, у сферу існування громадських організацій [3], дало підстави знайти елементи політичного дискурсу в уявленнях жителів Львова про громадські організації. Авторська розвідка 2013 р. не просто підтвердила це, але й продемонструвала особливий (латентний) характер такого дискурсу, що потенційно впливає на саме громадське середовище, а також на процеси розбудови громадянського суспільства [3].

У сучасних українських умовах особливої актуальності набуває інший контекст – військовий, який також проник у всі сфери суспільного життя. Немає жодних сумнівів, що військовий дискурс став визначальним у функціонуванні волонтерства як важливого компонента стихійного сучасного громадського руху, а також значної частини формально діючих громадських організацій.

Мета статті – вивчити, наскільки люди пов'язують воєнну сферу з громадськими організаціями та наскільки військовий дискурс проник в уявлення сучасного населення про ці організації. Завданням цього дослідження є не лише довести наявність такого дискурсу в сучасному суспільному світобаченні, але й продемонструвати особливості цього феномену, вивчити його характер, проінтерпретувати можливі суперечності тощо.

Дискурс у цій роботі тлумачиться як особливий спосіб розуміння одного з аспектів функціонування світу [4]. У нашому випадку йдеться про надання особливого сенсу громадським організаціям як одному з ключових інститутів громадянського суспільства, формування якого є важливою частиною сучасного “українського світу”. Таке трактування доповнюється баченням М. Фуко про важливість часового періоду для формування відповідного дискурсу [5]. Оскільки сучасний “український світ” у цілому та громадянське суспільство в його межах зокрема функціонують в умовах збройного конфлікту, то ми припускаємо, що це відображається на різних елементах цього суспільства, в тому числі на уявленнях людей як у широкому, так і у вузькому розумінні. Отже, вивчення громадської думки про такий аспект функціонування громадських організацій, як пряме чи опосередковане долучення до військової підтримки, дає змогу перевірити гіпотезу про те, чи сформували сучасні українські умови особливий спосіб розуміння людьми ролі громадських організацій у зазначеній сфері.

Теоретичні положення стосовно громадських організацій можна знайти у працях таких зарубіжних вчених, як П. Геррманн, Г. Доманські, Е. Еверс, Дж. Лавілл, Д. Льюїс, С. Фелдман, Дж. Фішер, Р. Хей та інших. Серед українських вчених питаннями функціонування громадських організацій займалися Ю. Галустьян, В. Головенько, М. Шевченко, О. Грущенко, О. Пархомчук, В. Королько, О. Некрасова та інші. Згадані дослідники детально вивчали різні аспекти функціонування громадського сектора, проте нами не було знайдено роботи, в якій в уявленнях про громадські організації виокремлюються компоненти воєнної сфери, що підсилює теоретичну актуальність та інноваційність обраної теми.

Джерельною базою цієї роботи є опитування громадської думки жителів Львова 2017 р. З огляду на особливість громадських настроїв Львова, зокрема західного регіону України у цілому, регіональна специфіка у цій проблематиці буде значущою.

У цій роботі розкрито регіональний аспект: особливості уявлень жителів Львова, який у перспективі може бути перевірений в інших регіонах України.

Таким чином, ця стаття покликана з'ясувати, чи військовий дискурс, який став визначальним у багатьох сферах сучасного українського суспільства, поширився на уявлення українців, зокрема львів'ян, про громадські організації та їх функціонування в контексті розбудови громадянського суспільства в Україні. Мета дослідження полягає в тому, щоб вивчити специфіку такого дискурсу, розкрити основні особливості, що його характеризують, виявити та спробувати пояснити його ймовірні суперечності.

Перше, на що, на нашу думку, слід звернути увагу, є дані дослідження громадської думки львів'ян про те, скільки та які саме громадські організації називають респонденти у відкритому запитанні про відомі їм організації¹ (табл. 1).

Таблиця 1

Громадські організації, які змогли назвати жителі Львова

№	Назва організації	Кількість
1	Національна скаутська організація України "Пласт"	19
2	"Об'єднання "Самопоміч"	17
3	Товариство Червоного Хреста України	14
4	"Варта 1"	5
5	Національно-визвольний рух "Правий сектор"	5
6	Фундація Регіональних Ініціатив	5
7	"Народний Рух України"	4
8	Всеукраїнське товариство "Просвіта"	4
9	Всеукраїнське об'єднання "Свобода"	4
10	Спілка Української Молоді	4
11	ГО "Сокіл"	3
12	Український центр громадських ініціатив "Світло"	3
13	АІЕСЕС	3
14	ГО "Вартові Закону України"	3
15	БФ "Відкрите серце"	3
16	"Товариство Лева"	3

Джерело: База даних Омнібусу кафедри історії та теорії соціології, проведеного серед дорослого населення Львова (вибірка – 400 осіб), 2017. Архів кафедри соціології Львівського національного університету імені Івана Франка.

Потрібно зазначити, що кількість громадських організацій, які потрапили у пропонування нами рейтинг, в опитуванні 2017 р. є досить незначною, навіть нижчою, ніж у попередні роки². Проте п'ятірку лідерів найвідоміших громадських організацій серед жителів Львова складають як звичні для попередніх досліджень організації

¹ У таблиці 3 подано дані про громадські організації, які були названі респондентами три рази та більше.

² База даних соціологічного дослідження "Громадські організації очима львів'ян", проведеного серед дорослого населення Львова (вибірка – 600 осіб), 2008. Власний архів автора; База даних Омнібусу кафедри історії та теорії соціології, проведеного серед дорослого населення Львова (вибірка – 800 осіб), 2011. Архів кафедри соціології Львівського національного університету імені Івана Франка.

(Національна скаутська організація України “Пласт”, “Об’єднання “Самопоміч”³), так і нові (Товариство Червоного хреста України, “Варта 1”, Національно-визвольний рух “Правий сектор”). Припускаємо, що саме прямий чи опосередкований зв’язок цих організацій з АТО створив їм більшу популярність серед населення. А це дає певні аргументи для віднайдення військового дискурсу в уявленнях львів’ян про сучасні громадські організації.

Наступний аспект, який, з нашої точки зору, має важливе значення для розкриття мети цієї розвідки, стосується думки жителів Львова про те, чим повинні займатися громадські організації, в яких сферах суспільного життя вони є найактуальнішими. Йдеться про теоретичне розуміння громадських організацій людьми. Думки респондентів у цьому питанні розділилися (рис. 1).

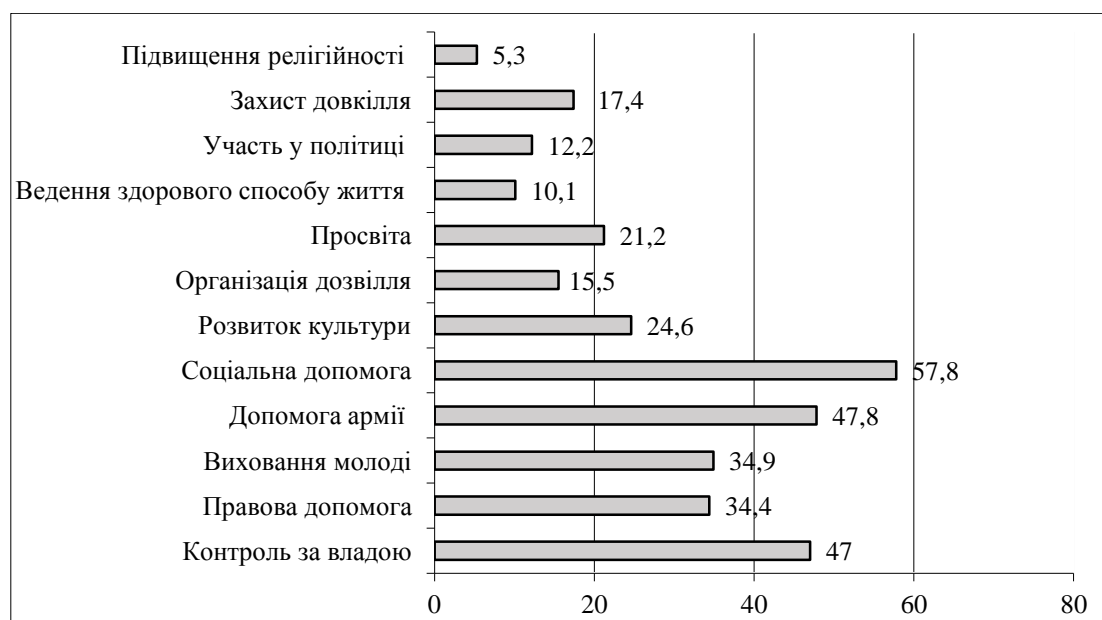

Рис. 1. Найважливіші сфери діяльності громадських організацій на думку жителів Львова, %

Джерело: База даних Омнібусу кафедри історії та теорії соціології, проведеного серед дорослого населення Львова (вибірка – 400 осіб), 2017. Архів кафедри соціології Львівського національного університету імені Івана Франка.

Отже, ми бачимо, що найважливішою сферою діяльності громадських організацій, на думку респондентів, є соціальна допомога. Питома вага цієї позиції є більшою від всіх інших, що ймовірно пов’язано із значним збільшенням в умовах проведення АТО кількості людей, яким соціальна допомога необхідна. Саме громадські організації взяли на себе функції допомоги внутрішньо переміщеним особам, ветеранам АТО, їхнім

³ Там само.

родинам, що, на нашу думку, позначиться на громадській думці. Друге місце майже рівнозначно ділять дві позиції – допомога армії та контроль за владою. У контексті вивчення військового дискурсу в уявленнях людей особливий інтерес викликає позиція про допомогу армії, яка залишила позаду себе чимало інших важливих сфер функціонування громадських організацій. Жителі Львова вважають, що сучасні громадські організації, крім надання соціальної допомоги, повинні насамперед займатися допомогою для армії. Менш важливими виявилися такі традиційні напрями діяльності, як виховання молоді, різного роду культурницькі види діяльності, правова допомога, підвищення екологічної та релігійної свідомості. Такі дані впевнено демонструють наявність військового дискурсу в уявленні жителів Львова про сучасні громадські організації, принаймні у площині теоретичного розуміння того, чим повинні займатися ці структури.

Однак для аргументованого підтвердження цього теоретичне розуміння громадських організацій повинно узгоджуватися з певними особистісними чи практичними елементами людських уявлень. Одним з таких особистісних уявлень, на нашу думку, може бути розуміння респондентами того, чим саме для них є громадська організація (рис. 2).

Рис. 2. Визначення громадської організації, на думку жителів Львова, %

Джерело: База даних Омнібусу кафедри історії та теорії соціології, проведеного серед дорослого населення Львова (вибірка – 400 осіб), 2017. Архів кафедри соціології Львівського національного університету імені Івана Франка.

За даними рисунка 2, жителі Львова переважно визначають громадську організацію з позитивною конотацією – як зібрання небайдужих людей, структуру для вирішення важливих проблем, можливість знайти однодумців чи навчитися чогось нового, з негативною значно менше – можливість “вбиття” часу, “відмивання” грошей.

Щодо військового дискурсу, то тут він представлений значно слабше, ніж у згаданих показниках, за якими одним з найважливіших напрямів діяльності громадських організацій, на думку населення Львова, є допомога армії. Визначення громадської організації як можливості допомоги для армії поступається розумінню людьми такої організації, як клубу за інтересами, можливості самореалізації чи духовного розвитку. Проте є низка показників, які набрали ще меншу кількість голосів респондентів (наприклад, розуміння громадської організації як нагоди знайти друзів чи одружитися). Одним з найменших виявився показник тлумачення громадської організації як політичної структури, що дає підстави заперечувати наявність політичного дискурсу в уявленнях жителів міста про ці організації або дозволяє робити припущення, що порівняно з 2013 р. [3] цей політичний дискурс втратив свою актуальність.

Отже, теоретично респонденти вважають допомогу для армії однією з пріоритетних сфер діяльності громадських організацій. Проте, якщо йдеться про їхнє особистісне розуміння громадської організації, то військова справа мало ототожнюється з такою організацією. Якщо рухатися далі в напрямі пошуку аргументів у практичній площині, то, на нашу думку, доцільно з'ясувати, яким громадським організаціям жителі Львова нададуть перевагу, якщо мали б змогу і бажання до них належати (табл. 2).

Таблиця 2

Розподіл відповідей жителів Львова стосовно бажання стати членом громадської організації певного виду

Вид організацій	%	Ранг серед усіх видів
Клуби за інтересами	30,5	I
Спортивні	26,3	II
Професійні	25,9	
Культурницькі	21,1	III
Освітні	18,6	IV
Військові	17,5	V
Виховні	17,2	
Соціальні	13,8	VI
Політичні	12,3	VII
Релігійні	10,3	VIII
Екологічні	7	IX
Студентські	7	

Джерело: База даних Омнібусу кафедри історії та теорії соціології, проведеного серед дорослого населення Львова (вибірка – 400 осіб), 2017. Архів кафедри соціології Львівського національного університету імені Івана Франка.

Таким чином, військові громадські організації не вважаються респондентами найпопулярнішими. Вони займають п'яту позицію (разом з виховними) у рейтингу найбажаніших для участі організацій, пропустивши вперед клуби за інтересами, спортивні та професійні організації, організації культурницького та освітнього спрямування.

Менш привабливими для участі серед жителів Львова можна вважати соціальні, політичні, релігійні, екологічні та студентські організації. У контексті аналізу військового дискурсу можемо наголосити на тому, що військові компоненти в уявленнях львів'ян про громадські організації все ж таки присутні. Впевнена середня позиція у представленому рейтингу найбажаніших для участі громадських організацій у середовищі львів'ян дає всі підстави для такого твердження.

Якщо зіставити три проаналізовані показники, то між ними є певні відмінності. Теоретично респонденти вважають таку сферу діяльності, як допомога армії, однією з найважливіших сфер функціонування сучасних громадських організацій. Проте коли питання сформульовані більш особисто і практично, то ситуація дещо змінюється. Лише частково респонденти тлумачать громадську організацію як можливість допомогти армії та лише на п'яте (середнє у рейтингу) місце виводять військові організації як такі, до яких вони хотіли б належати. Отже, дані дослідження підтвердили наявність військового дискурсу в уявленнях жителів Львова про громадські організації. Водночас цей дискурс має свої особливості – цілковиту теоретичну підтримку та часткову підтримку особистісно-практичного характеру.

Цей феномен, який пов'язаний з психологічними особливостями людей, може бути проінтерпретований відповідно до положень теорії ізраїльсько-американського психолога Д. Канемана про два “я” – “я, що пам'ятає” і “я, що відчуває” [7]. Можемо припустити, що теоретичне сприйняття людьми громадських організацій, зокрема, їхньої ролі у наданні допомоги для армії, стосуватиметься того “я, що пам'ятає”, яке аналізує ситуацію в сучасному українському суспільстві. Оскільки в сучасних українських умовах все, що стосується війська, перебуває на піку суспільної актуальності, “я, що пам'ятає” наголошує на важливості спрямованої на армію діяльності громадських організацій. Особистісно-практичне сприйняття громадських організацій сформувалося як “я, що відчуває”, яке, незважаючи на необхідність допомагати насамперед армії (відповідно до суспільних настроїв і настроїв “я, що пам'ятає”), знаходить інші пріоритети, що не пов'язані з воєнною сферою. Таким чином, досліджені відмінності між осмисленням громадських організацій на теоретичному і практичному рівнях може бути визначено як співіснування двох “я”, які не суперечать одне одному, а навпаки створюють різностороннє бачення ситуації.

Тенденція, яка вказує на певний дисонанс між теоретичним розумінням важливості громадських організацій для розбудови громадянського суспільства та його практичним втіленням, вже порушувалася дещо в іншому форматі у попередніх авторських наукових розвідках. Це стосувалося, зокрема, відмінності між тим, скільки людей виявляють бажання належати до громадських організацій і скільки таку приналежність можуть задекларувати – відповідно, 16% і 5%⁴. Близько 5% належності до громадських організацій, які продемонстрували львів'яни, можна вважати відносно високими даними, якщо брати до уваги дані всеукраїнського рівня, або низькими, якщо порів-

⁴ База даних Омнібусу кафедри історії та теорії соціології, проведеного серед дорослого населення Львова (вибірка – 400 осіб), 2017. Архів кафедри соціології Львівського національного університету імені Івана Франка.

нювати з даними європейських країн. Цікаво, що результати дослідження не виявили зростання участі жителів Львова у громадських організаціях у 2017 р. (наприклад, у 2011 р. цей відсоток був таким самим ⁵), адже громадська активізація на тлі проведення АТО є очевидною. Найімовірніше, чимало громадсько активних людей реалізують себе поза межами формалізованого членства в певних структурах. Ця тенденція є позитивною, оскільки демонструє здатність громадян до самоорганізації без допомоги формальних інституцій, яка найбільш властива тоді, коли потрібно швидко реагувати на різного роду виклики. Проте така позаструктурна діяльність, не маючи відповідної організаційної допомоги, швидко вичерпує себе, часто навіть до того, як досягне поставленої на початку мети. Структура, яка зуміє перебрати на себе функції таких осередків самоорганізації, за умов незаангажованості та неупередженості може стати гідним продовження справи, а також достойною частиною громадянського суспільства. В Україні на цей час такої структури ще не знайдено, про що свідчать невисокі відсотки участі у громадських організаціях [6, с. 52].

У контексті аналізу частки військового дискурсу в уявленнях жителів Львова зазначене дозволяє стверджувати, що наявність такого військового дискурсу характеризується відмінностями теоретичного розуміння та практичного втілення. Це пов'язано з трьома важливими, на нашу думку, поясненнями. Перше пояснення – *психологічне*: люди часто мають дуже позитивні теоретичні уявлення, які з різних причини не завжди реалізують на практиці (те, що пропонує “я, що пам’ятає” не обов’язково збігається з тим, що формулює “я, що відчуває”). Друге пояснення – *організаційне*: люди не бачать відповідної структури, яка могла б відповідати їхнім часто ідеалізованим уявленням. Третє пояснення – *інформаційне*: незважаючи на всезагальну інформатизацію сучасного суспільства, власне інформації про функціонування громадських організацій може бракувати, що також було підтверджено раніше [3]. З одного боку, це може бути пов'язано з певною закритістю чи камерністю багатьох громадських структур, а з іншого – з неконкурентноспроможністю інформаційних потоків громадських організацій, порівняно з подачею інформації іншими комерційними структурами.

Виникає запитання, чи можливо подолати ці перешкоди та вирішити проблему теоретико-практичного дисонансу в контексті формування військового дискурсу уявлень жителів Львова про сучасні громадські організації. Перша, психологічна, перешкода малоймовірно може бути подоланою. Люди дуже часто розходяться в своїх теоретичних оцінках і можливостях для реалізації. Цю проблему треба не долати, а коректно інтерпретувати (наприклад, за допомогою теорії Д. Канемана про два “я”). Така інтерпретація потребує більш глибоких психологічних досліджень, які можуть викликати дослідницький інтерес у перспективі. Відповідно до доступних даних, можемо припустити, що розходженість між теоретичним розумінням певного феномену та можливостями практичних втілень прямопропорційна віддаленості феномену від лю-

⁵ База даних Омнібусу кафедри історії та теорії соціології, проведеного серед дорослого населення Львова (вибірка – 800 осіб), 2011. Архів кафедри соціології Львівського національного університету імені Івана Франка.

дей. Тобто чим віддаленіший феномен, тим більша прірва між теоретичним осмисленням і намаганням його практично реалізувати. В нашому випадку значний рівень розходжень між теоретичним і практичним у рамках військового дискурсу уявлень жителів Львова про громадські організації дає підстави вважати громадські організації достатньо віддаленими від людей, що суперечить їхній сутності та змушує задуматися про глибокі проблеми розбудови громадянського суспільства в сучасній Україні.

Друга, організаційна, перешкода пов'язана з відсутністю організаційно оформленої структури, яка б демонструвала переваги організованого громадського руху на противагу стихійному. Така структура мала б існувати, можливо, у вигляді низки громадських організацій, кожна з яких займала б свою нішу у громадському просторі, який пов'язаний з вирішенням військових питань. Такі організації повинні б мати високий ступінь довіри серед населення, вони мали б приносити реальну та видиму користь суспільству. Формування такої сітки громадських організацій могло б частково вирішити одну із зазначених проблем – дисонанс теоретичних уявлень і можливостей їх практичної реалізації. Інакше кажучи, люди залучатимуться до діяльності громадських організацій (зокрема у воєнній сфері) тоді, коли бачитимуть реальні переваги своєї участі.

Третя, інформаційна, перешкода має всі можливості для подолання, необхідно лише налагодити відповідні інформаційні канали між громадським середовищем і людьми. Незважаючи на всі переваги інформаційного суспільства, ця лінія комунікації (громадські організації та населення) ще потребує значних доопрацювань.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження громадської думки жителів Львова підтверджує наявність військового дискурсу в уявленнях респондентів про сучасні громадські організації. Очевидно, формування такого дискурсу має свої особливості, які характеризуються високим рівнем теоретичного осмислення (допомога армії кваліфікується як один з ключових напрямів діяльності сучасних громадських організацій) і дещо слабшим бажанням практичної реалізації цих теоретичних бачень (громадські організації військового спрямування займають посереднє місце у рейтингу тих організацій, до яких хотіли б належати респонденти). Основні спроби пояснення такого теоретико-практичного дисонансу, який визначає військовий дискурс уявлень жителів міста про громадські організації, містяться в психологічній, організаційній та інформаційній площинах. Перспектива дослідницьких пошуків може стосуватися саме цих трьох аспектів – глибоких психологічних досліджень (зокрема в контексті військового дискурсу), глибоких досліджень самих громадських організацій, а також вивчення можливостей для налагодження способів інформації та комунікації між організаціями та громадою, яка ці організації повинна творити.

Список використаних джерел

1. Зленко С. Довіра соціальним інституціям: прес-реліз. Київ: Київський міжнародний інститут соціології, 2016. URL: <http://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=678&page=5>.
2. Громадянське суспільство в 2018-му: нові виклики, нові завдання: публічна дискусія. Київ, 2018. URL: <https://dif.org.ua/uploads/pdf/13963398165a9eef1b022177.77359526.pdf>
3. Бень О.Т. Політичний дискурс в уявленнях мешканців м. Львова про сучасні громадські організації. *Український соціум*. 2013. № 2. С. 177–188.

4. Филипс Л., Йоргенсен М.В. Дискурс-анализ. Теория и метод. Харків. 2008. 352 с.
5. Фуко М. Археология знания. Санкт-Петербург. 2004. 416 с.
6. Калиняк О.Т. Громадські преференції мешканців м. Львова (2008–2017) у контексті формування громадянського суспільства. *Габітус*. 2018. № 6. С. 51–57.
7. Канеман Д. Думай медленно... решай быстро. Москва. 2014. URL: <https://sch1631s.mskobr.ru/files/KANEMAN%20DumMed.pdf>

Отримано 20.02.19 та оновлено 07.03.19

References

1. Zlenko, S. (2016). Trust for Social Institutions. Kyiv: Kyiv International Institute of Sociology. URL: <http://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=678&page=5> [in Ukrainian]
2. Civil Society in 2018: New Challenges and New Tasks. (2018). Kyiv. URL: <https://dif.org.ua/uploads/pdf/13963398165a9eef1b022177.77359526.pdf> [in Ukrainian]
3. Ben, O.T. (2013). Political discourse in the representation of Lviv residents about modern public organizations. *Ukr. socium - Ukrainian society*, 2, 177-188 [in Ukrainian]
4. Phillips, L., Jorgensen, M.V. (2008). Discourse-analysis. Theory and Method. Kharkiv [in Russian]
5. Foucault, M. (2004). Archaeology of Knowledge. Saint Petersburg [in Russian]
6. Kalynyak, O.T. (2018). Public Preferences of Lviv People (2008-2017) in the Context of Civic Society Formation. *Habitus - Habitus*, 6, 51-57 [in Ukrainian]
7. Kahneman, D. (2014). Thinking, Fast and Slow. Moscow. URL: <https://sch1631s.mskobr.ru/files/KANEMAN%20DumMed.pdf> [in Russian]

Received on 20.02.19 and updated on 07.03.19